

Metodrapport

Utvärdering av nio program, Regionala utvecklingsfonden, Tematiskt mål 1

Delrapport 2 om målet: Stärka forskning, teknisk
utveckling och innovation

EUROPEISKA
UNIONEN
Europeiska
regionala
utvecklingsfonden

RAPPORTEN BESTÄLLD AV

**Metodrapport.
Utvärdering av nio program, Regionala utvecklingsfonden,
Tematiskt mål 1. Delrapport 2 om målet: Stärka forskning,
teknisk utveckling och innovation.**

Stockholm, december 2018
Publikationsnummer 0264
ISBN: 978-91-88601-89-6

Har du frågor om denna publikation, kontakta:
Johannes Henriksson, Ramboll Management Consulting
johannes.henriksson@ramboll.com

Denna rapport är beställd av Tillväxtverket.
Analys och slutsatser i rapporten är författarnas.

Innehåll

1	Utvärderingsuppdraget	5
1.1	Om metodrapporten.....	6
2	Utvärderingens förutsättningar och ansats	7
2.1	Förutsättningar för utvärderingen.....	7
2.2	Vald ansats för utvärderingen.....	8
3	Utvärderingsmodellens huvudsakliga beståndsdelar	10
3.1	Kategorisering av projekttyper	10
3.2	Effektlogik för identifierade projekttyper.....	13
3.3	Kriterier för bedömning av respektive projekttyp	18
4	Tillämpning av utvärderingsmodell på uppsatta utvärderingsfrågor	21
4.1	Programmets bidrag till de särskilda målen och angivna resultatindikatorer	21
4.2	Programmets bidrag till hållbarhetsaspekter	27
4.3	Programmets bidrag till smart specialisering.....	30
4.4	Programmets bidrag till övergripande strategier	32
5	Metoder för datainsamling och analys	33
5.1	Workshops med extern expertis.....	33
5.2	Dokumentstudier	33
5.3	Projektportföljanslys.....	34
5.4	Fördjupade projektanalyser	35
5.5	Kvantitativ analys.....	38
5.6	Analys och bedömning av insamlade data.....	38

1 Utvärderingsuppdraget

Det övergripande syftet med utvärderingarna av program som finansieras av EU:s strukturfonder för programperioden 2014–2020 är *”att förbättra kvaliteten på programmens utformning och genomförande samt att bedöma deras effektivitet och verkan”*.¹ Till skillnad från tidigare programperioder har utvärderingarna av regionalfonden även en tematisk inriktning istället för ett strikt geografiskt fokus. För det andra kännetecknas programmen av ökade krav på en tydlig insatslogik och resultatfokus genom EU:s regelverk för ESI-fonderna 2014–2020.

Tillväxtverket har för samtliga tematiska utvärderingar inom regionalfonden tagit fram ett antal gemensamma frågeställningar för utvärderingarna att besvara. Dessa består av:

1. Bidrar de enskilda programmen på ett ändamålsenligt sätt till att uppfylla de särskilda målen under respektive investeringsprioritering i respektive program? Även oförutsedda resultat ska fångas upp.
2. Har de enskilda programmen förmåga att på ett ändamålsenligt sätt bidra till önskad förändring av angivna resultatindikatorer? Hur skulle programmens bidrag till förändring av angivna resultatindikatorer kunna mätas kvantitativt? Hänsyn till programmens omfattning i förhållande till BNP i aktuellt programområde ska tas där så är lämpligt.
3. På vilket sätt och i vilken utsträckning integrerar programmen de horisontella kriterierna (hållbarhetsaspekterna) bättre miljö, jämställdhet samt likabehandling och icke-diskriminering?
4. Bidrar programmen till gränsöverskridande samarbete och genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen?
5. I vilken utsträckning bidrar programmen till EU:s strategi för smart, hållbar och inkluderande tillväxt (EU 2020)?
6. I vilken utsträckning bidrar programmen till de prioriteringar och samhällsutmaningar som identifieras i den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020?

Därutöver ska utvärderingen av insatser inom TM1 även besvara följande frågor:

7. Bidrar programmens insatser till smart specialisering?
8. Bedriver programmen verksamhet som är marknadsnära och i vilken utsträckning är näringslivets delaktigt?

Som framgår av utvärderingsfrågorna ovan handlar uppdraget främst om att identifiera de beviljade projektens kontribution, det vill säga dess bidrag till programmens uppsatta mål, snarare än attribution i form av direkt kausalitet mellan projektens insatser och uppsatta mål.

---

¹ EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EU) nr 1303/2013, Art. 54

1.1 Om metodrapporten

Föreliggande metodrapport har utformats av Ramboll i nära samarbete med ett externt expertteam. Expertteamet har bestått av Emily Wise (Lunds universitet), Jukka Teräs (Nordregio), Christian Sandström (Chalmers), Daniel Ljungberg (Göteborgs universitet), Malin Malmström och Malin Lindberg (Luleå tekniska universitet) samt Anna Zingmark (Länka Consulting).

Rapporten grundar sig på en rad källor i form av dokumentstudier, intervjuer och workshops. En specificering av vilka källor som ligger till grund för utformningen av metodrapporten anges i respektive kapitel. Metodrapporten utgår från de lärdomar som gjorts inom etapp 1 av programutvärderingen. Metodrapporten har utformats och vidareutvecklats i en serie workshops med Ramboll, extern forskarexpertis, Tillväxtverket samt Vinnova.

2 Utvärderingens förutsättningar och ansats

Nedan presenteras de förutsättningar som varit avgörande för val av utvärderingsmodell följt av en presentation av utvärderingens valda ansats.

2.1 Förutsättningar för utvärderingen

Ramboll har identifierat ett antal förutsättningar som starkt präglat utformningen av utvärderingen. Dessa kan sammanfattas som:

- **Generiskt upplägg:** De åtta regionala programmen och det nationella programmet är enskilda program som utvärderas var för sig. Utvärderingen utgår dock ifrån en enhetlig metod och struktur som tillämpas på samtliga program för att möjliggöra jämförelser och lärande.
- **Resultat uppstår i beviljade projekt:** Respektive program ses som summan av beviljade projekt. En utvärdering av programmens resultat är således en utvärdering av projektens aggregerade resultat.
- **Tidsaspekten avgör vad som kan mätas:** En majoritet av projekten befinner sig i genomförandefas vid tiden för datainsamlingen. Utfall och resultat kan därför i första hand observeras på kort sikt, snarare än långsiktiga effekter.
- **Otydlig målstruktur:** TM1 präglas av uppsatta investeringsprioriteringar och särskilda mål i de operativa programmen av en tämligen bred målbild som ej är direkt sammanlänkade med uppsatta resultatindikatorer för programmet. Med andra ord präglas TM1 av en otydlighet kring vad programmen vill uppnå och hur de vill nå dit.
- **Attributionsproblematik:** Innovationsprocesser i små och medelstora företag är ett komplext fenomen som präglas av svårigheter att isolera betydelsen av det enskilda stödet från andra omvärldsfaktorer.

Då en majoritet av projekten befinner sig i genomförandefas vid tiden för utvärderingen, och att de stöd som erbjuds företagen inte är enhetliga eller standardiserade, försvåras en utvärderingsdesign som bygger på statistiska och kvasi-experimentella analyser av nyckeltal och jämförelser med kontrollgrupper. Förutsättningarna styr snarare mot ett kvalitativt angreppssätt och djupdykningar i beviljade projekt genom fallstudier. Fokus ligger vidare på processen bakom att resultat kan uppstå, snarare än observationer av faktiska sådana.

Nedan beskrivs den ansats som valts för att möta ovan listade förutsättningar.

2.2 Vald ansats för utvärderingen

För att utvärdera regionalfondens bidrag till önskade resultat utgår Ramboll från en teoribaserad ansats, i linje med EU-kommissionens föreskrifter.² Med teoribaserad utvärdering menar vi en utvärdering som utgår från en konstruktion (eller rekonstruktion) av en kausal modell som beskriver vad en insats ska leda till (vilka effekter) hur och för vem. Den kausala modellen benämns här som förändringsteori och används som utgångspunkt för att formulera tänkbara mått för att bedöma genomförandet av programmen. Det empiriska materialet ställs senare mot den framtagna idealbilden.³ Utvärderingen blir därmed en form av tvärsnittsstudie där tillståndet i projekten och dess målgrupp utgör en ögonblicksbild från studietillfället, men där framtida tillstånd (resultat och effekter) bedöms utifrån en framtagen förändringsteori.

Programutvärderingen av TM1 handlar således först om att värdera om det finns en samstämmighet mellan vad programmen vill uppnå (mål) och förväntade resultat av de projekt som beviljas (aktiviteter). Förutom denna koppling behöver beviljade projekt i nästa led vara utformade på ett sätt som innebär att de *sannolikt* leder till förväntade resultat. De enskilda projektens förändringsteori bör med andra ord vara förankrad i exempelvis tidigare erfarenheter. Om så är fallet måste beviljade projekt i nästa led genomföras enligt den projektplan som ligger till grund för projektet. Projekt som ej genomförs i linje med ursprungliga intentioner kan säkerligen bidra till olika slags resultat, men troligtvis inte de resultat som initialt avsågs med interventionen. Önskade resultat kan därmed sannolikt enbart nås i ett scenario där projekten som beviljas ligger i linje med uppsatta mål och att de i nästa led implementeras på avsett sätt. Förhållandet kan förenklat illustreras som i figuren nedan.

Figur 1 Förhållande mellan intentioner och implementering för att nå önskade resultat

	Projekt ligger ej i linje med programmets intentioner	Projekt ligger i linje med programmets intentioner
Projekt implementeras ej enligt plan		
Projekt implementeras enligt plan		X

Utifrån antagandena ovan behöver utvärderingen finna ett strukturerat sätt att bedöma inriktning, utformning och genomförande av respektive projekt. Detta kan formuleras som nedan.

² ERDF/ERUF, EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND AND COHESION FUND. The Programming Period 2014-2020. GUIDANCE DOCUMENT ON MONITORING AND EVALUATION. Concepts and Recommendations, April 2013)

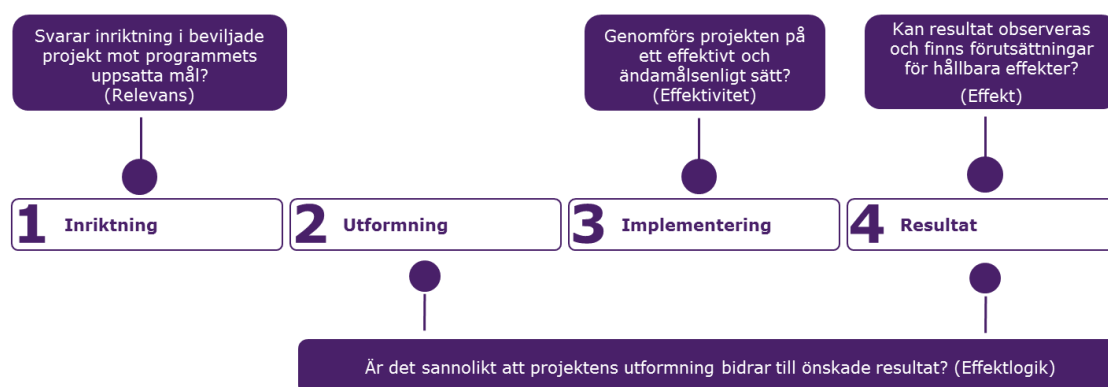
³ Karlsson, O. (1999). Utvärdering – mer än metod. Tankar och synsätt i utvärderingsforskning. En översikt. Svenska Kommunförbundet.

- **Inriktning:** Ligger inriktning och förväntade resultat i beviljade projekt i linje med programmets uppsatta mål?⁴
- **Utformning:** Är beviljade projekt utformade på ett relevant sätt för att uppnå programmets förväntade resultat baserat på tidigare erfarenheter?
- **Genomförande:** Genomförs beviljade projekt enligt plan och på ett effektivt sätt?

Centralt för Rambolls utvärderingsmodell är att avsiktliga resultat främst uppstår när de projekt som beviljas ligger i linje med programmets mål, är utformade på ett relevant sätt och implementeras i linje med plan. Om det även är möjligt att observera resultat på kort sikt som ej kan förklaras av omvärldsfaktorer, gör Ramboll i slutändan bedömningen att satsningen sannolikt bidrar till avsedda och långsiktiga effekter, trots att programmen ej avslutats. Genom denna ansats kan vi även slå fast var i kedjan som programmet och ingående projekt eventuellt brustit.⁵ Är beviljade projekt inte relevanta för de mål som vill uppnås? Finns inte förutsättningarna att genomföra önskade projekt i programområdet? Är utformningen av projekten felaktig givet ändamålet? Brister projekten i sitt genomförande? Och så vidare.

Den logiska ansats som utvärderingen bygger på kan sammanfattas i en övergripande utvärderingsmodell som tydligt kopplar till etablerade utvärderingskriterier (angivna inom parantes).

Figur 2 Övergripande modell för programutvärdering av TM1

Ambitionen för utvärderingen är att bidra med en detaljerad beskrivning av vilka insatser som sker inom programmen och vilka målgrupper de når samt systematiskt dokumentera resultat på kort sikt.

4 I Inriktning ingår ej huruvida programmen är sammanlänkade med övergripande strategier och styrdokument som EU2020 eller den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020. Rambolls uppfattning är att detta kontrollerats för i tidigare insatser för godkännande av de operativa programmen.

5 Ansatsen kan ses som en förenklad form av bidragsanalys, se Mayne, J. (2001). Assessing Attribution through Contribution Analysis: Using Performance Measures Sensibly. Canadian Journal of Program Evaluation, 16(1).

3 Utvärderingsmodellens huvudsakliga beståndsdelar

I följande kapitel presenteras utvärderingsmodellens huvudsakliga beståndsdelar. Rambolls teoribaserade ansats för utvärderingen innebär att programmens insatser behöver ställas mot en uppsatt teori om hur de är tänkta att fungera. För att möjliggöra detta finns behov att identifiera och beskriva:

- Vad programmen (i form av beviljade projekt) gör för att nå uppsatta mål
- Den teoretiska kopplingen mellan planerade aktiviteter och förväntade resultat ut? (Förändringsteori)
- Hur utvärderingen kan bedöma ifall genomförda aktiviteter faktiskt bidrar till uppsatta mål?

I efterföljande kapitel tillämpas dessa beståndsdelar på uppsatta utvärderingskriterier.

3.1 Kategorisering av projekttyper

Från övergripande strategiska dokument som EU2020 och Partnerskapsöverenskommelsen, ned till valda investeringsprioriteringar och särskilda mål i de operativa programmen är målbilden för insatser inom regionalfonden övergripande formulerade. Detta innebär att flera olika typer av insatser kan hävdas bidra till samma uppsatta mål. Utvärderingen behöver således finna verktyg för att kategorisera projektens, och sedermera programmens, inriktning och utformning på en mer detaljerad nivå. Med andra ord, vad görs i projekten för att nå uppsatta mål?

3.1.1 Tidigare försök till kategorisering av insatser för forskning och innovation

Flera initiativ har tagits för att kategorisera insatser som syftar till att främja forskning och innovation i SMF. Nedan presenteras en övergripande genomgång av ett antal sådana initiativ.

För kategorisering av insatser inom ESI-fonderna har EU-kommissionen tagit fram en gemensam nomenklatur för potentiella insatstyper. Inom området forskning, utveckling och innovation förekommer tio stycken specifika insatstyper.⁶ En mer utförlig definition av respektive insatstyp saknas dock.⁷ I de operativa programmen framgår vilka insatstyper som valts ut för respektive programområde, vilket inkluderar en indikativ medelsfördelning mellan de olika insatstyperna som tagits fram av EU-kommissionen.⁸ Vid beviljande av projekt kategoriseras projekten enligt vald insatstyp. Då val av insatstyper görs på förhand

---

⁶ Europeiska unionens officiella tidning, L 069, 8 mars 2014, BILAGA I. Nomenklatur för fondernas insatskategorier inom målet Investering för tillväxt och sysselsättning och sysselsättningsinitiativet för unga

⁷ E-postkorrespondens EU-kommissionen

⁸ EU-kommissionen, European Structural and Investment Funds. Guidance Note on Nomenclature of Categories of Intervention and the Methodology for Tracking of Climate Change Related Expenditure under Cohesion Policy, 15/06/2016

i programskrivningsskedet, bör de ses som indikativt utifrån programmets önskade inriktning, snarare än faktiskt utfall i form av beviljad projektportfölj.

Tabell 1. Insatstyper inom i tematiskt mål 1 enligt EU-kommissionens nomenklatur och dess indikativa fördelning sinsemellan (oaktat faktiskt beviljade projekt, samtliga OP)⁹

Insatstyper	Indikativ andel av medel
056 Investeringar i infrastruktur, kapacitet och utrustning i små och medelstora företag, direkt kopplade till forskning och innovation	3%
057 Investeringar i infrastruktur, kapacitet och utrustning i stora företag, direkt kopplade till forskning och innovation	1%
058 Forsknings- och innovationsinfrastruktur (offentlig)	21%
059 Forsknings- och innovationsinfrastruktur (privat, inklusive forskningsbyar)	2%
060 Forskning och innovation vid offentliga forskningscenter och kompetenscenter, inklusive nätverkande	10%
061 Forskning och innovation vid privata forskningscenter, inklusive nätverkande	2%
062 Tekniköverföring och samarbete mellan högskola och näringsliv som i första hand gynnar små och medelstora företag	19%
063 Stöd till kluster och företagsnätverk som i första hand gynnar små och medelstora företag	19%
064 Forsknings- och innovationsprocesser i små och medelstora företag (inklusive kupongsystem och innovation i processer, design, tjänstesektorn och den sociala sektorn)	11%
065 Forsknings- och innovationsinfrastruktur, processer, tekniköverföring och samarbete i företag med inriktning på en koldioxidsnål ekonomi och motståndskraft mot klimatförändringar	10%
081 IKT-lösningar för ett hälsosamt aktivt åldrande samt tjänster och tillämpningar för e-hälsa (inklusive e-vård och it-stöd i hemmet)*	1%

*Enbart i Östra Mellansverige

Försök att kategorisera insatserna som sker inom ESI-fonderna i Sverige har utvärderingen av ESI-fondernas genomförandeorganisationer i Sverige och första etappen av programutvärderingarna av ERUF TM1 samt TM3 tagit fram så kallade effektspar för att kategorisera beviljade projekt enligt dess önskade resultat och effekter.

I Tillväxtanalys resultatutvärdering av de regionala strukturfondsprogrammen 2007–2013, vilka saknade en motsvarande tematisk indelning som nuvarande programperiod, motsvarade temaområde *Innovativa Miljöer* i viss utsträckning

⁹ EU-kommissionen, DG Regio, Categorisation data for CF, ERDF and ESF, http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/evaluations/data-for-research/

TM1 i nuvarande programperiod. Temaområdet kategoriserades under rubriken Kluster (mål) med sex tillhörande insatstyper.¹⁰

I regeringens budgetproposition för 2018, utgiftsområde 19¹¹, förekommer ytterligare en kategorisering av insatser (ämneskategorier) inom området innovation, som bland annat innefattar stöd till FoU till små och medelstora företag, FoU-verksamhet i forskningscentrum och främjande av samarbete, kunskapsutveckling och kunskapsutbyte.

Inom ramen för Tillväxtverkets regeringsuppdrag med att utveckla ett uppföljningssystem för projektverksamhet finansierad av regionala tillväxtmedel (anslag 1:1) pågår ett arbete med att kategorisera och ta fram ett enhetligt ramverk för den stora bredd av insatser som finansieras med dessa medel.¹²

Ovan kategoriseringar utgår antingen ifrån vilka typer av aktiviteter som genomförs eller vilka förväntade effekter som ska uppnås. I följande avsnitt presenteras Rambolls kategorisering av projekt inom TM1, där skiljelinjen mellan olika projekttyper utgår ifrån en tredje variant – nämligen hos vilka målgrupper som kortsiktiga resultat primärt är tänkt att uppstå.

3.1.2 Identifiering av möjliga projekttyper inom TM1

Målbild och planerat genomförande för beviljade projekt inom TM1 präglas av en stor heterogenitet. Det finns således ett behov av att hitta en ändamålsenlig kategorisering av projekten för att beskriva projektportföljernas sammansättning. En sådan kategorisering bör utgå ifrån projekten snarare än programmets målbeskrivningar, kunna appliceras på projekt i samtliga nio program i Sverige och möjliggöra för framtagande av ömsesidigt uteslutande kategorier av projekt.

Mot bakgrund av dessa behov har Ramboll i en iterativ process genomfört följande aktiviteter för att identifiera huvudsakliga projekttyper inom TM1:

- Genomgång av projektportfölj – initial kategorisering av förekommande projekttyper
- Intervjuer med Tillväxtverkets regionala enheter i respektive programområde (juli-augusti, 2017)
- Workshop nr 1 med externa experter (augusti 2017)
- Fördjupad kategorisering enligt vägledande dokumentation (ex. Thematic Guidance Fiche TM1, definition av investeringsprioriteringar, EU:s nomenklatur, etc.)
- Test av projekttyper på större urval av projekt i projektportföljen (september-oktober 2017)
- Workshop nr 2 med TVV, Vinnova och externa experter (september 2017)

---

¹⁰ Tillväxtanalys, Resultatutvärdering av regionala strukturfondsprogram 2007–2013. Rapport 2016:4

¹¹ PROP. 2017/18:1 UTGIFTSOMRÅDE 19

¹² Tillväxtverket. Förslag till nytt uppföljningssystem för projektverksamhet finansierad av anslag 1:1. Presentation Reglab – Regionala resultat, 2017-10-05

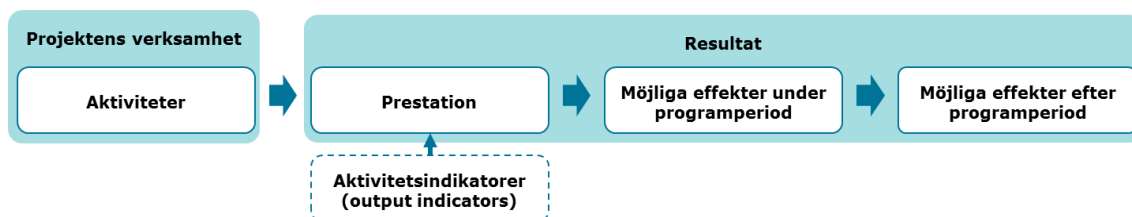
- Analys av tidigare typologiseringar av insatser för forskning och innovation (augusti-november 2017)
- Applicering av kategorier på större antal projekt i urval programområden (oktober-november 2017).
- Workshop nr 3 med externa experter och Tillväxtverket (november 2017)

Utifrån ovan genomförda aktiviteter identifierades tre huvudsakliga och övergripande projekttyper för TM1. Dessa bestod av projekt som primärt syftade till att antingen (i) förmedla innovationsstöd direkt till målgruppen SMF, (ii) utveckla det innovationsstödande systemet, eller (iii) bygga upp eller utveckla kunskapsmiljöer inom avgränsade profilområden.

3.2 Effektlogik för identifierade projekttyper

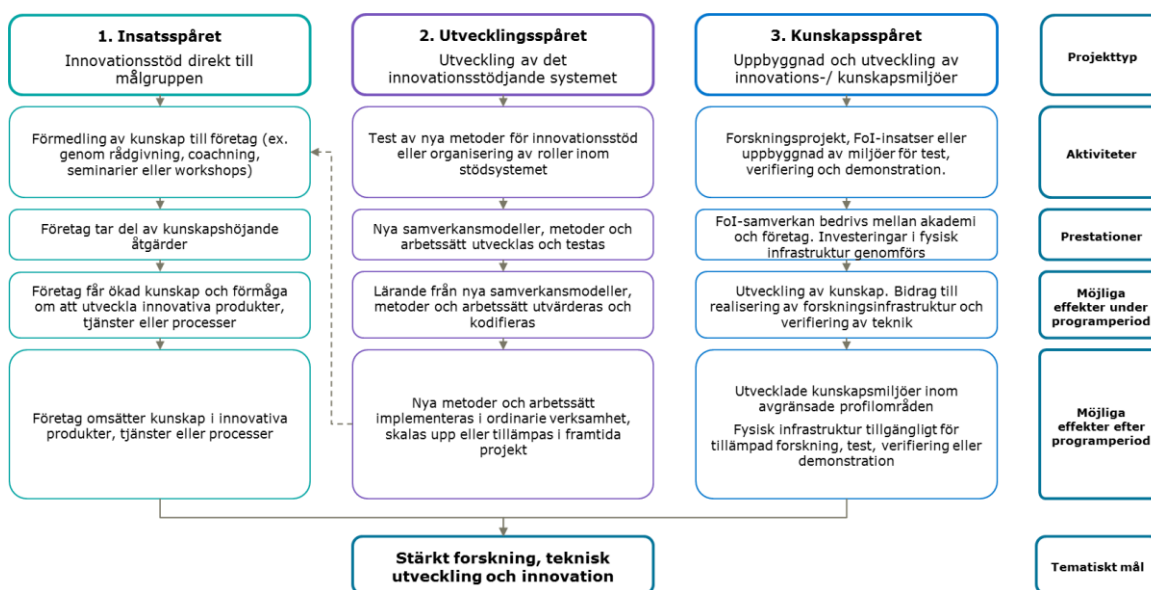
För respektive projekttyp har en effektlogik utvecklats för att tydliggöra logiken bakom de typer av insatser som genomförs i programmen. I Rambolls effektlogik motsvarar prestationer det som i projektansökningarna benämns som aktivitetsindikatorer (utfallsindikatorer i de operativa programmen) medan förväntade resultat redovisas på kort sikt (definierat som under programperioden) och på längre sikt (definierat som efter programperioden). Förhållandet kan illustreras som nedan.

Figur 3 Komponenter i Rambolls effektmodell

Den samlade effektlogiken för de tre projekttyperna inom TM1 illustreras nedan. I nästföljande delkapitel presenteras respektive projekttyp i mer detalj.

Figur 4 Samlad effektlogik för identifierade projekttyper

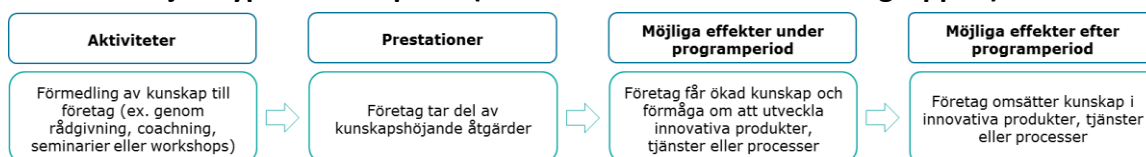

Vårt att understryka är att verkligheten i projekten är mer komplex än vad ovan indelning låter påskina. I realiteten innehåller projekten ofta ett visst mått av både exempelvis insatsspåret och utvecklingsspåret, där ett projekt exempelvis gör insatser för att direkt främja utvecklingen i SMF, samtidigt som metoder och stödstrukturer utvecklas. Det är dock Rambolls uppfattning att det går att se skillnader i vart tyngdpunkten i projekten ligger, exempelvis genom analyser av hur projektens aktivitetsbudget allokerats och utformning av uppsatta mål.

Det förekommer insatser som faller utanför den kategorisering som genomförts ovan. Det tydligaste exemplet på detta är de förstudier som finansieras via Regionalfonden. Dessa exkluderas dock ur utvärderingen då de endast utgör en begränsad del av programmen.¹³

Syftet med att illustrera effektkedjor för de olika projekttyperna är tydliggöra skillnaderna mellan vilka former av resultat som vi kan förvänta oss från respektive typ samt när i tid dessa rimligen kan uppstå. Om ett programområde har en kraftig överrepresentation av projekt inom Utvecklingsspåret och Kunskapsspåret kan vi förvänta oss att resultat i termer av förändringar hos målgruppen SMF först kan uppstå på längre sikt och efter programperioden. På samma sätt kan vi slå fast att projekt inom Utvecklingsspåret måste präglas av ett strukturerat och kodifierat lärande för att det i nästa led ska omsättas i förbättrat stöd till målgruppen SMF.

3.2.1 Projekttyp 1: Insatsspåret (innovationsstöd direkt till målgruppen)

¹³ Förstudier utgör 0,7% av beviljade medel inom TM1 fram till och med 2017-06-29

Gemensamt för projekt som faller inom projekttyp 1 är att den önskade förändringen primärt ska ske i organisationer (ex. SMF) som är externa från projektägarna och att förändringen sker som en följd av deltagande i projektets aktiviteter. En förutsättning för att bidra till önskade resultat är därför att projektens målgrupp är direkt involverad i projektets aktiviteter. Projektägare kan vara lärosäten eller företagsfrämjande aktörer som driver projekten enskilt eller i samverkan med andra stödaktörer. Målgruppen består i första hand av SMF.

Inom ramen för projekttyp 1 genomförs olika typer av aktiviteter för att förmedla kunskap och utveckla målgruppen (företagen). Det kan exempelvis röra sig om enskild rådgivning och coachning med enskilda företag, genomförande av seminarier och workshops med SMF som primär målgrupp, nätverksaktiviteter och matchmaking mellan företag och möjliga samverkansparter (exempelvis andra företag, forskningsinstitutioner eller lärosäten).

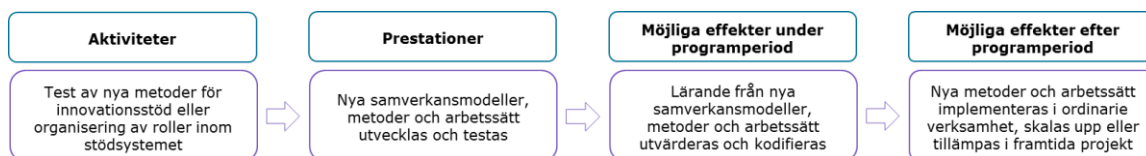
Genom att företagen deltar i projekten ökar de sin kunskap och förmåga att utveckla innovativa produkter, tjänster eller processer. På längre sikt förväntas detta resultera i att företagen själva omsätter den nyförvärvade kunskapen.

Utvecklingsbehovet kan vara identifierat av företagen själva eller av projektägaren eller partners. Den kunskap som förmedlas till målgruppen är i första hand befintlig kunskap, där projekten syftar till att sprida och tillgängliggöra kunskap och arbetssätt till näringslivet, snarare än att ny kunskap produceras genom forskning eller samverkan.

För att identifiera projekt inom insatsområdet används kriterierna i tabellen nedan.

Kriterier projekttyp 1	
1	Primär målgrupp är organisationer externt från projektägaren och består i första hand av SMF
2	Projektet involverar målgruppen direkt i projektets aktiviteter
3	Förändringar hos målgruppen kan ske under projektperioden och är avhängigt målgruppens deltagande
4	Projektet förmedlar befintlig kunskap till målgruppen för att öka deras kompetens/förmåga (kunskapsspridning/technology push)

3.2.2 Projekttyp 2: Utvecklingsspåret (utveckling av det innovationsstödande systemet)

Projekttyp 2 har som syfte att utveckla eller samordna innovationsstödssystemets funktioner och/eller aktörer. Det kan exempelvis röra sig om att vidareutveckla befintliga klustersatsningar eller att utveckla nya metoder för att stötta SMF eller förutsättningar att samverka med lärosäten eller tillgängliggöra forskningsinfrastruktur. Projekten drivs i stor utsträckning i samverkan mellan ett stort antal aktörer inom triple eller quadruple helix. Projektägare är ofta offentliga företagsfrämjande aktörer, klusterorganisationer, science parks eller lärosäten.

I projekttyp 2 är aktörer i innovationsstödssystemet den primära målgruppen med syfte att utveckla eller samordna dess funktioner och/eller aktörer. Företag nås främst av insatsen när metoder och arbetssätt som utvecklas permanentas eller sprids och sker därmed först på sikt och efter projektets avslut.

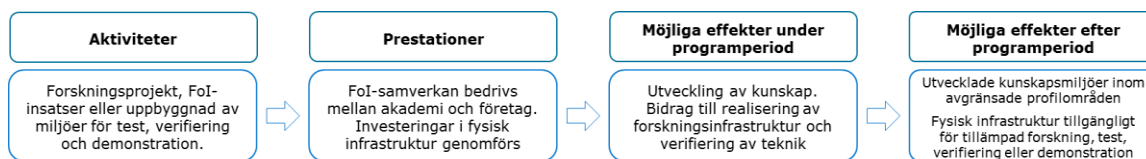
Inom ramen för utvecklingsspåret är det primärt den ”mjuka” infrastrukturen som utvecklas, där deltagande parter utvecklar och testar nya metoder för innovationsstöd eller utvecklar och definierar roller och organisering av innovationsstödsystemet. Den direkta prestationen i projekt inom denna kategori innefattar exempelvis att nya samverkansmodeller, metoder och arbetssätt utvecklas och pilottestas. Utifrån framtagna förändringsteori resulterar detta i ett lärande hos deltagande parter och att metoder och arbetssätt utvärderas och kodifieras. På sikt skall detta leda till ökad användning av ett mer effektivt och relevant utformat innovationsstödande system.

Mervärdet och den huvudsakliga nyttan av dessa insatser uppstår främst efter genomfört projekt, där de nya arbetssätten, metoderna och samverkansmodellerna implementeras i ordinarie verksamhet, skalas upp eller tillämpas i framtida projekt. En viktig förutsättning för att dessa projekt ska ge upphov till önskade effekter är därför att det finns en långsiktig plan för hur resultaten förvaltas och implementeras efter projektavslut.

Kriterier för projekttyp 2 listas i tabellen nedan.

Kriterier projekttyp 2	
1	Offentliga aktörer samt samverkansorganisationer inom innovationsstödsystemet är projektets primära målgrupp på kort sikt
2	Innovationsstödssystemets aktörer involveras primärt i projektets aktiviteter
3	Projektet genomför aktiviteter i syfte att utveckla metoder eller arbetssätt hos innovationsstödande aktörer i regionen antingen ensamt eller i samverkan
4	Företag nås främst av insatsen som en del av att testa nya metoder (under projektgenomförande) och när metoder och arbetssätt som utvecklas permanentas eller sprids (efter projektavslut)

3.2.3 Projekttyp 3. Kunskapsspåret (uppbyggnad och utveckling av innovations-/kunskapsmiljöer)

Projekt inom projekttyp 3 syftar till att på olika sätt till att utveckla eller bygga upp regionala kunskaps- eller innovationsmiljöer. Projekten har en koppling till en fysisk miljö, där aktiviteter genomförs för att bygga upp miljön antingen genom investeringar i fysisk infrastruktur eller genom att bedriva forsknings- och innovationssamverkan i syfte att etablera och positionera sig som en kunskapsmiljö inom en specifik sektor.

Primär målgrupp för projekt inom kunskapsspåret är främst det lärosäte eller forskningsinstitut som miljöerna ofta är knutna till samt aktörer inom en specifik sektor, exempelvis landsting eller dominerande företag.

För projekttyp 3 sker ofta kunskapsproduktion inom ramen för forskningsprojekt som bedrivs i samverkan mellan akademi och näringsliv. Detta skiljer sig från exempelvis insatsspåret som snarare fokuserar på spridning av befintlig kunskap. Andra aktiviteter som genomförs inom ramen för projekttyp 3 är aktiviteter för att bygga upp eller vidareutveckla miljöer för test, verifiering och demonstration. Det kan exempelvis röra sig om aktiviteter för att etablera eller utveckla testbäddar, labb och demonstratorer i anslutning till exempelvis lärosäten eller i offentliga miljöer. Detta skiljer sig från insatser inom projekttyp 2, där insatser kan göras för att *tillgängliggöra* befintlig forskningsinfrastruktur för exempelvis SMF.

Den direkta prestationen av genomförda aktiviteter i projekttyp 3 är att FoI-samverkan bedrivs mellan akademi och företag, och att investeringar i fysisk infrastruktur genomförs.

Den förväntade effekten på längre sikt för projekt inom kunskapsspåret är en positionering och profilering av den utvecklade kunskapsmiljön och att den fysiska infrastrukturen är tillgänglig för tillämpad forskning, test, verifiering eller demonstration. Detta kan i sin tur attrahera investeringar och nya företag till regionen.

Kriterier för projekttyp 3 listas i tabellen nedan.

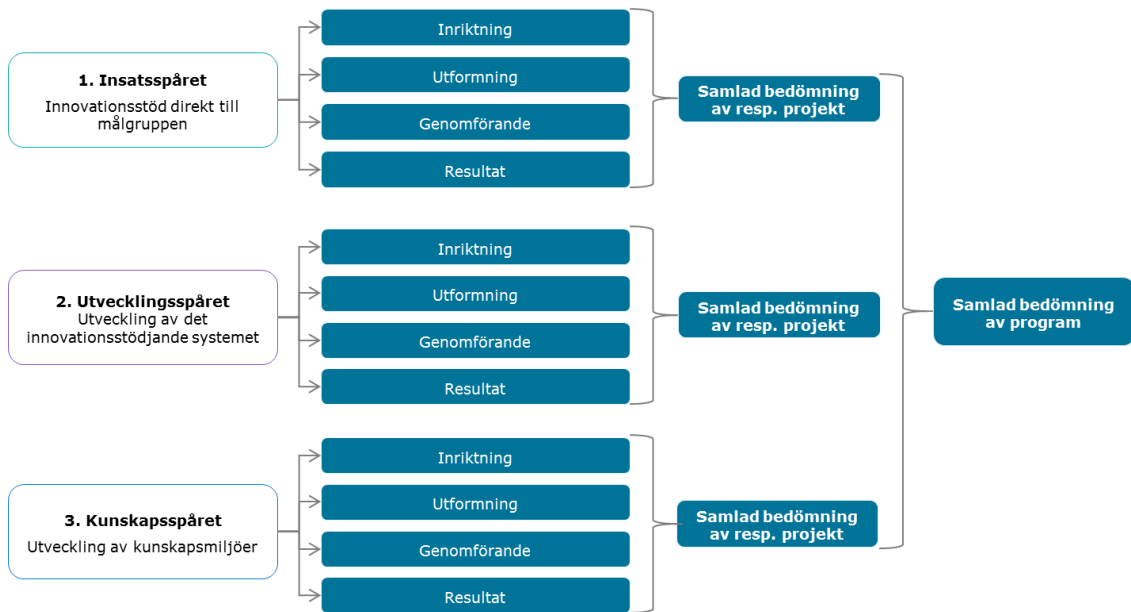
Kriterier projekttyp 3	
1	Primär målgrupp är lärosäten (forskare och doktorander) och aktörer inom en specifik sektor eller bransch
2	Projektet genomför aktiviteter som syftar uppbyggnad av kunskapsmiljö (inkl. fysisk infrastruktur för test, verifiering eller demonstration)
3	Utvalda företag inom en specifik sektor/bransch deltar i projektet
4	Forskare vid lärosäten deltar aktivt i projektet

3.3 Kriterier för bedömning av respektive projekttyp

Varje projekt inom TM1 kan kategoriseras som primärt tillhöra någon av de projekttyper som beskrivits ovan. För att i nästa led bedöma huruvida projektens inriktning, utformning och genomförande är ändamålsenlig och huruvida det går att observera tidiga resultat från insatsen kan vi utgå ifrån på förhand uppsatta kriterier. Ansatsen kan illustreras som nedan.

Figur 5 Modell för bedömning av projektens bidrag till uppsatta mål och förväntade resultat

Bedömningskriterierna fyller en viktig funktion av programutvärderingen. Ansatsen att basera utvärderingen på dessa är samtidigt inte helt oproblematiskt. Beslutet att utgå ifrån av utvärderingen framtagna bedömningskriterier har styrts av följande faktorer:

- 1) Det finns ingen allomfattande eller evidensbaserad mall för hur selektiva företagsstöd skall utformas för att stärka forskning, teknisk utveckling och innovation i SMF.¹⁴
- 2) Trots avsaknaden av en "blueprint" för genomförande av innovationsprojekt, är det enligt Ramboll möjligt att identifiera centrala kriterier som logiskt och utifrån tidigare erfarenheter och enligt externa sakområdesexperter visat sig vara är avgörande för projektens möjlighet att bidra till förväntade resultat.
- 3) Ledord för framtagna kriterier är att de skall vara möjliga att besvara inom ramen för utvärderingen och i så hög utsträckning som möjligt utgöras av objektiva bedömningar.¹⁵

¹⁴ I budgetpropositionen för 2018 (utgiftsområde 19) konstaterar exempelvis regeringen att det idag saknas utvecklade analys- och utvärderingsmetoder av statliga stöd till innovation och företagande som fångar ekonomiska omvandlingsprocesser.

Bedömningskriterierna tas fram av Ramboll tillsammans med utvärderingens externt påkopplade experter för respektive projekttyp samt förankras vid workshops med Tillväxtverket och Vinnova.

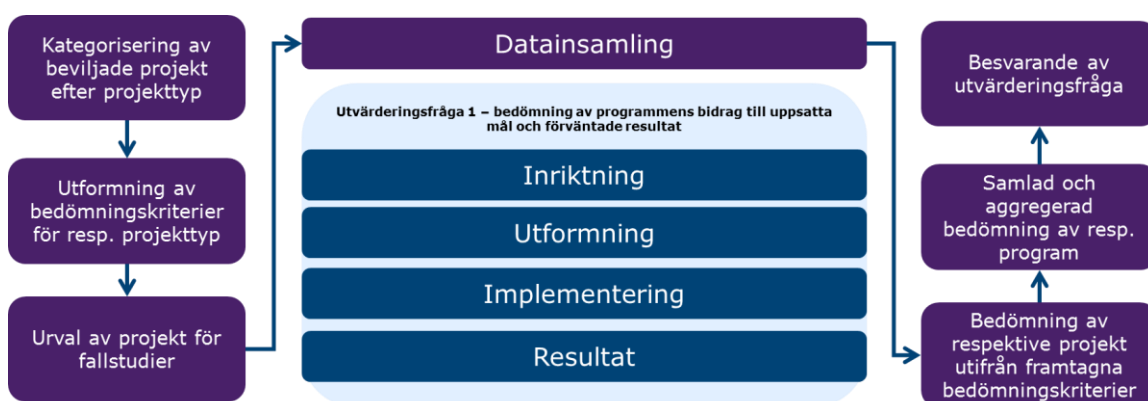
3.3.1 Samlad bedömning av programmets bidrag till uppsatta mål och förväntade resultat

En programutvärdering är i grunden en samlad bedömning av flertalet ingående projekt och aktiviteter. Aggregerade bedömningar av ett stort antal projekt tenderar att präglas av svårigheter att spåra vad som ligger bakom gjorda bedömningar. Genom de bedömningskriterier som presenterats för utvärderingen av TM1 är det Rambolls ambition att en samlad bedömning av programmets bidrag till uppsatta mål och förväntade resultat kommer att vara möjlig att spåra till hur projekten bedömts utifrån respektive bedömningskriterium.

Genom att basera bedömningen av respektive projekt utifrån på förhand definierade kriterier skapas goda förutsättningar för ett strukturerat lärande. Utvärderingen kan exempelvis testa ifall identifierade bedömningskriterier förefaller vara avgörande för att skapa resultat eller möjliggöra ett effektivt genomförande av projekten. Bedömningen kan även kopplas samman med uppgifter om exempelvis projektägare och budget för att belysa om dessa faktorer förefaller påverka förmågan att bidra till resultat. Utvärderingens struktur bidrar även med ett intressant underlag för kommande effektutvärderingar med hjälp av uppföljning av utvecklingen i deltagande företag

Det samlade genomförandet av utvärderingen kan illustreras som nedan, där vi först tecknar oss en bild av programmets inriktning utifrån projekttyp följt av en utformning av bedömningskriterier för respektive projekttyp. I nästa led analyseras projekten genom olika former av datainsamling utifrån de bedömningskriterier som tagits fram för inriktning, utformning, genomförande och resultat. Bedömningen aggregeras sedan till programnivå.

Figur 6 Övergripande steg i genomförandet för att bedöma programmets bidrag till förväntade mål och resultat

¹⁵ Potentiellt relevanta kriterier som "projektledningen besitter hög kompetens" eller "det finns en hög nivå av tillit mellan projektpartners" kommer därför ej att inkluderas då de kräver alltför omfattande metoder för datainsamling och präglas av högst subjektiva bedömningar.

Bedömning av respektive projekt sker således utifrån uppsatta kriterier för respektive projekttyp. Bedömning sker på en tregradig skala (Nej, Delvis, Ja). I ett sista steg aggregeras bedömningen av enskilda projekt. Aggregeringen kan göras både i relation till respektive projekts andel av antal beviljade projekt i programområdet eller projektens andel av beviljade medel i programområdet. Nyttan av angreppssättet ovan ligger ej i att varje program betygssätts utifrån en fast skala, utan snarare att det för respektive program går att slå fast vilka faktorer i vilka projekt som påverkat programmets bidrag till uppsatta mål och förväntade resultat.

4 Tillämpning av utvärderingsmodell på uppsatta utvärderingsfrågor

I följande kapitel presenteras de bedömningskriterier som utvärderingen utgår ifrån för att besvara respektive utvärderingsfråga. Specifika metoder och källor för datainsamling listas i en särskild kolumn i anslutning till respektive tabell enligt följande förkortningar:

Förkortning	Förklaring
PA	Portföljanalys (analys av projektdokumentation – ansökan, lägesrapporter etc.)
PL	Intervju med projektledare
PU	Intervju projektutvärderare
SG	Intervju representant för styrgrupp
OP	Analys av operativa programmen
ÖS	Analys av övergripande strategier
SFP	Intervju strukturfondspartnerskapet
RUA	Intervju regionalt utvecklingsansvariga
TVV	Intervju regionala enheter Tillväxtverket
SA	Statistisk analys
N	NYPS
S3	Intervju eller dokumentstudier, S3-plattformen
EXP	Analys med expertteam

4.1 Programmens bidrag till de särskilda målen och angivna resultatindikatorer

Utvärderingens två främsta frågeställningar att besvara bedöms som snarlika och har därför slagits samman. Gemensamt berör frågorna om de enskilda programmen på ett ändamålsenligt sätt bidragit till att uppfylla de särskilda målen under respektive investeringsprioritering i respektive program samt ifall de har förmåga att bidra till önskad förändring av angivna resultatindikatorer.

4.1.1 Bedömning av inriktning

Inriktning innebär att utvärderingen avser kontrollera för att projektportföljens inriktning ligger i linje med programmets önskade målbild. Detta sker i två steg bestående av (i) fastställa programmets målbild och (ii) kontrollera att beviljade projekt ligger i linje med uppsatt målbild.

Genomförandet av det första steget påverkas av att målstrukturen för tematiskt mål 1 präglas av väldigt breda målformuleringar. Det förekommer därmed en risk att projektportföljen oavsett inriktning kan hävdas bidra till uppsatta mål. Även ifall detta kan tolkas som ett tecken på bristande styrning kan otydligheten i de operativa programmen även ses som ett medvetet val då projektägarna, snarare än programskrivarna, kan anses ha bäst insyn i vilka aktiviteter som krävs för att nå

uppsatta mål.¹⁶ För att identifiera programmets önskade målbild har ett antal steg genomförts:

- Sammanställning av programmens aktivitets- och resultatindikatorer (programnivå)
- Sammanställning vägledande principer för urval av insatser och stödbara åtgärder i OP samt motivering till val av investeringsprioriteringar för TM1 och fördelning av medel
- Kategorisering av programmens särskilda mål
- Intervjuer med programskrivare, SFP och RUA om målbild

Utifrån ovan listade steg fastställs programmens målbild och kontext avseende parametrar som önskad inriktning av projekttyper, prioriterade målgrupper, önskade resultat, och så vidare. I nästa steg ställs programmens målbild mot den aggregerade inriktningen i beviljade projekt. Utgångspunkt tas i de bedömningskriterier som listas nedan.

Bedömningskriterier Inriktning (gemensamt för samtliga projekttyper)		Källa
X.1	Projektportföljens fördelning av beviljade medel per projekttyp är samstämmig med vägledande principer och önskad inriktning i OP	PA, OP
X.2	Det finns en koherens mellan angivna värden för aktivitetsindikatorerna på programnivå och aggregerade värden för aktivitetsindikatorerna i beviljade projekt	PA
X.3	Projektportföljens fördelning av beviljade medel efter bransch/sector är samstämmig med önskad inriktning i OP	PA
X.4	Förväntade resultat i beviljade projekt ligger i linje med resultatindikatorer på programnivå	PA

4.1.2 Bedömning av utformning

Utformning innebär huruvida beviljade projekt är utformade på ett relevant sätt för att sannolikt bidra till programmets förväntade resultat. Med andra ord en bedömning av projektens förändringsteori. Viktigt att understryka är att Ramboll inte uppfattar behovet av en tydlig förändringsteori som begränsande för experimenterande eller nytänkande i innovationsprojekt. Att inte kunna planera helt i förväg för vad en insats ska leda till är inte samma sak som att arbeta planlöst. Snarare handlar det då om att ständigt återvända till och revidera projektets förändringsteori i takt med att nya kunskaper tillskansas.

Generella bedömningskriterier Utformning (samtliga projekttyper)		Källa
0.1	Projektet kan presentera en förändringsteori som tydliggör relevanta behov, planerade aktiviteter, prestations- och resultatmål med projektet	PL, PU, PA
0.2	Det finns regionala förutsättningar/utmaningar som särskilt motiverar genomförande av projektet (ex. befintliga stödstrukturer, näringslivets	PL, SG

¹⁶ Mervärden av bred och otydlig styrning diskuteras bland annat i Vedung, E. (2016). Implementering i politik och förvaltning. Lund: Studentlitteratur.

	sammansättning, etc.)	
0.3	Projektet kan hänvisa till tidigare erfarenheter eller kunskap som motiverar projektets utformning	PA, PL
0.4	Projektets primära målgrupp har haft möjlighet att påverka utformning av planerade aktiviteter	PL, PA
0.6	Löpande utvärdering har upphandlats i en omfattning som motsvarar EU:s rekommendationer	PA, PL
4.3	Planerade kostnader för genomförda aktiviteter ligger i nivå med genomsnittliga kostnader för motsvarande aktiviteter i andra projekt	PA
Specifika bedömningskriterier Projekttyp 1 - Insatsspåret		
1.2	Projektets aktiviteter anpassas till målgruppens förutsättningar	PL
1.3	Projektet kan påvisa upparbetade kontaktvägar med målgruppen	PL
1.4	Leverantör av stödinsatser har dokumenterad och relevant erfarenhet av att stödja målgruppen	PL
1.5	Projektet har säkerställt att deltagande företag kan fortsätta med påbörjat utvecklingsarbete efter projektavslut	PL
Specifika bedömningskriterier Projekttyp 2 - Utvecklingsspåret		
2.1	Projektet testar/utvecklar nya metoder, tjänster eller arbetssätt gentemot befintliga eller nya målgrupper som i nuläget inte tillhandahålls av stödsystemet i regionen	PL
2.2	Resursmässiga förutsättningar för omhändertagande av lärdomar har säkerställts	PL, PA
2.3	Relevanta delar av stödsystemet är involverade i projektet	PL, PA
2.4	Samverkan inom projektet är av en karaktär som innebär gemensamma aktiviteter mellan projektdeltagarna (snarare än fördelade mellan projektdeltagare)	PL
Specifika bedömningskriterier Projekttyp 3 - Kunskapsspåret		
3.1	Forskningsmiljön har en marknadsnära inriktning (utifrån TRL-skalan)	PL
3.2	Projektet utgår ifrån en behovsbild där fördjupad samverkan mellan akademi och näringsliv är avgörande	PL, PA
3.3	Forskningsmiljön kan uppvisa tydliga och fördjupade kopplingar till regionens befintliga näringsliv	PA, PL, PU
3.4	Det finns en plan för tillgängliggörandet av kunskapsmiljön och dess resurser till aktörer externt från projektägaren efter projektavslut (ej andra UoH)	PL, PA

4.1.3 Bedömning av genomförande

Genomförande handlar om huruvida beviljade projekt genomförs enligt plan och på ett effektivt sätt. För att bedöma projektets genomförande har följande kriterier tagits fram.

Generella bedömningskriterier Genomförande (samtliga projekttyper)		Källa
4.1	Projekten genomför sina aktiviteter enligt projektplan (eller enligt godkänt ändringsbeslut)	N, PL
4.2	Beviljade projekt når uppsatta aktivitetsindikatorer (ex. antal företag som får stöd)	PL, PU
4.4	Erfarenheter och lärdomar från genomförda aktiviteter har sammanställts på ett strukturerat sätt och bidrar till att anpassa uppsatt förändringsteori	PA, PL
Specifika bedömningskriterier Projekttyp 1 - Insatsspåret		
5.1	Projektet har nått ut till relevanta delar av målgruppen enligt projektplan (ex. branschriktning, förväntade funktioner inom deltagande organisationer)	PA, PL
5.2	Projektet har anpassat genomförda aktiviteter utifrån målgruppens behov	PU, PL
Specifika bedömningskriterier Projekttyp 2 - Utvecklingsspåret		
6.1	Målgruppen deltar i test och utveckling av nya metoder och arbetssätt	PL
6.2	Projektet har involverat avsedda projektpartners i förväntad utsträckning	PL
Specifika bedömningskriterier Projekttyp 3 - Kunskapsspåret		
7.1	Samtliga projektpartners (näringsliv och akademi) medverkar aktivt i projektet	PL
7.2	Användare av projektets resultat involveras i projektet (ex. deltagande i styrgrupp)	PL

4.1.4 Bedömning av resultat

Utvärderingen kommer ej med säkerhet att kunna attribuera utvecklingen hos deltagande företag eller företag i respektive programområde till aktiviteter som genomförts i beviljade projekt. Istället inriktar sig utvärderingen på ifall genomförda aktiviteter bidragit till uppsatta mål genom en sammanvägd bedömning av projektens inriktning satt i relation till programmets mål, utformningen av beviljade projekt samt dess genomförande.

Då utvärderingen sker samtidigt som projektets genomförande är denna form av bidragsanalys att föredra. Samtidigt vill vi belysa de typer av resultat som faktiskt uppstått i projekten och inte enbart analysera huruvida dessa är sannolika att uppstå. De bedömningskriterier som utformas behöver därför kunna fånga upp utfall eller resultat på kort sikt. Att identifiera resultat på kort sikt bidrar även till utvärderingens förmåga att stärka eller förkasta våra antaganden om projektets design respektive genomförande varit ändamålsenlig.

Då det inom ramen för utvärderingen finns mycket begränsade förutsättningar att komma i direkt kontakt med målgruppen behöver bedömningskriterierna vara utformade på ett sådant sätt att en bedömning kan göras utifrån intervjuer med projektledare och projektutvärderare, genomgång av projektdokumentation, statistisk analys av deltagande företag samt potentiellt intervjuer med ett urval av målgruppen. Vilka former av resultat som kan uppstå från respektive projekttyp är bredare än vad som ryms inom en aggregerad kategorisering. Bedömning av resultat handlar därmed om att identifiera ifall projekten lett till några konkreta utfall och resultat samt förutsättningarna för hållbara effekter.

I tabellen nedan presenteras bedömningskriterier för att fånga projektens resultat.

Generella bedömningskriterier Resultat (samtliga projekttyper)		Källa
8.1	Projektet uppnår sina projektmål	PL, PU, SG
8.2	Projektet kan ge exempel på tidiga former av resultat som uppstått från genomförda aktiviteter (planerade eller oförutsedda) – fördelat på: <ul style="list-style-type: none"> • den egna organisationen (ex. lärande om stödsatser) • deltagande målgrupp (ex. ökade förmågor hos deltagande företag som omsatts i handling; nya processer, produkter och tjänster) • projektpartners (ex. koordinering inom stödsystemet) 	PL, PU
0.5	Det finns en plan för hur lärande från projektet ska tas omhand efter projektavslut	PL, PA, PU, SG
8.4	Projektet kan påvisa förutsättningar för långsiktigt hållbara effekter (ex. genom tillgängliga resurser för fortsatt utveckling av kunskapsmiljö, fortsatt stöd till företag eller implementering av lärdomar i ordinarie verksamhet)	PL
8.5	Projektet har bidragit till strukturerad och dokumenterad kunskap om stödåtgärden som spridits till aktörer externt från projektägaren	PL, PU, SG

I sammanhanget kan nämnas att utformningen av bedömningskriterierna har förhållit sig till den målstruktur som gäller för regionalfonden. Strukturen kan illustreras som nedan där *resultatindikatorerna* ska indikera huruvida de önskade målsättningarna med programmen har uppfyllts. Aktivitetsindikatorerna¹⁷ är tänkta att operationalisera resultatindikatorerna och därigenom följa upp om de aktiviteter som programmen är tänkta att bevilja har genomförts.

Figur 7 Målstruktur TM1

¹⁷ Kallas utfallsindikatorer i de operativa programmen i Sverige och output indicators på engelska

Då bland annat Tillväxtanalys¹⁸ bedömt att resultatindikatorerna i flera fall inte kan användas som en indikation på om regionalfondens insatser haft en effekt bör de användas med försiktighet. Ramboll ser resultatindikatorernas främsta mervärde som att ange ytterligare riktning till de särskilda målen om förväntade förändringar snarare än att faktiskt mäta dessa

¹⁸ Tillväxtanalys (2015). Förhandsutvärdering av förslag till regionalfondsprogram

4.2 Programmens bidrag till hållbarhetsaspekter

Programmen och beviljade projekt inom regionalfonden ska integrera hållbarhetskriterier, som under innevarande programperiod omfattar:

- Bättre miljö
- Likabehandling och icke-diskriminering
- Jämställdhet

I utvärderingen ska Ramboll analysera *i vilken utsträckning och på vilket sätt* som programmen integrerar dessa kriterier.

4.2.1 Hållbarhetsaspekter ersätter horisontella kriterier

Från september 2018 ersätter begreppet hållbarhetsaspekter det tidigare använda begreppet horisontella kriterier. Justeringen av språkbruk gjordes sent i arbetet med utvärderingen, efter att datainsamlingen var avslutad och resultaten sammanställda. Där det passat har begreppet horisontella kriterier ersatts med hållbarhetsaspekter, men där det bedömts som mer lämpligt har Ramboll valt att hålla fast vid begreppet horisontella kriterier.

4.2.2 Riktlinjer för arbetet och tidigare resultat

Arbetet med de hållbarhetsaspekter som berör mänskliga rättigheter (d.v.s. jämställdhet, likabehandling och icke-diskriminering) kan se olika ut. Det kan handla om att förebygga eller hantera diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, ålder eller annat. Ett annat exempel är att aktivt eftersträva mångfald i personalstyrkan som ett sätt att uppnå bättre resultat i termer av lönsamhet, innovation och/eller attraktivitet. I Tillväxtverkets vägledningar för integrering av de horisontella kriterierna ges uttryck för en hög ambitionsnivå, där hållbarhetsaspekterna ska användas som verktyg för att nå projektens mål.¹⁹ Utifrån detta perspektiv anses projekten bli kvalitativt *bättre* genom att hållbarhetsaspekterna integreras och att *nytta* uppstår då projekten präglas av en större heterogenitet vad gäller kön, etnisk tillhörighet, funktionalitet, ålder och andra faktorer.

I de första delrapporteringar som gjorts av programmen inom såväl TM1 som TM3 konstaterades att de horisontella kriterierna i låg grad var integrerade i projekten. Mot bakgrund av detta kommer fokus för utvärderingen vara både att samla in data om hur projekten arbetar, men även att identifiera lärande exempel på hur projekt arbetat med hållbarhetsaspekter på olika sätt. Exempelen identifieras i arbetet med de fördjupade studier som. Syftet med detta är att skapa ett underlag för att kunna förbättra arbetet framöver.

4.2.3 Bedömning av inriktning

I Tillväxtverkets strategi *Öppna upp! Nationell strategi för ett företagsfrämjande på likvärdiga villkor 2015–2020* pekas en sammanhållen och strategisk styrning och uppföljning ut som avgörande för att åstadkomma ett mer jämställt

---

¹⁹ <https://tillvaxtverket.se/eu-program/guide-for-horisontella-kriterier.html>

företagsfrämjande.²⁰ Även i följeforskningen under programperioden 2007–2013²¹ lyftes behovet av uppföljning, mål, aktiviteter och analys av vad arbetet med de horisontella kriterierna ska resultera i.

I de operativa programmen för varje programområde finns en standardskrivning om hur de horisontella kriterierna (hållbarhetsaspekterna) ska vara integrerade, som Tillväxtverket tillhandahållit regionerna. I Rambolls första delrapport konstateras att det finns vissa skillnader i riktlinjer mellan programmen kring hur integreringen ska se ut, exempelvis om projekten ska ha integrerat några eller samtliga kriterier.

För att bedöma programmets bidrag till hållbarhetsaspekterna krävs en analys av vilket genomslag kriterierna har i styrningen av programmen. Denna bedömning föreslås ske utifrån föreslagna bedömningskriterier i tabellen nedan. Följande datainsamlingsmetoder används för göra bedömningen:

- Sammanställning av Tillväxtverkets bedömningar av projektansökningarna.
- Tidigare intervjuer med strukturfondspartnerskapen och regionalt utvecklingsansvariga om hur styrningen ser ut kopplat till de horisontella kriterierna.
- Intervjuer med projektledare och projektutvärderare.
- Analys av styrdokument och framtagna riktlinjer för programmen och dess integrering av de horisontella kriterierna.

4.2.4 Bedömning av utformning

När Tillväxtverket handlägger projektansökningar analyserar de om projekten redogör för på vilket sätt, d.v.s. hur de använder hållbarhetsaspekterna som verktyg för att uppnå projektets mål och resultat. Bedömning av utformning var i fokus i etapp 1 av utvärderingen av tematiskt mål 1.

Generella bedömningskriterier Utformning (samtliga projektyper)		Källa
9.1	Projektet kan redogöra för hur det bidrar till att stärka jämställdhet mellan kvinnor och män i projektansökan.	PA
9.2	Projektet kan redogöra för hur det bidrar till att verka för likabehandling och icke-diskriminering	PA
9.3	Projektet kan redogöra för hur det bidrar till en bättre miljö	PA

4.2.5 Bedömning av genomförande

I detta led av utvärderingen har fokus varit på projektgenomförandet och hur projekten arbetar med hållbarhetsaspekterna. Följande bedömningskriterier föreslås för att bedöma i vilken utsträckning programmen integrerar aspekterna i genomförandet av projekten.

²⁰ Tillväxtverket (2015) Öppna upp! Nationell strategi för ett företagsfrämjande på likvärdiga villkor 2015–2020, Info 0600

²¹ Tillväxtverket (2012) Horisontella kriterier i de regionala strukturfondsprogrammen, Info 0424 Rev A

Generella bedömningskriterier Genomförande (samtliga projekttyper)		Källa
10.1	Projektet kan redogöra för hur det bidrar till att stärka jämställdhet mellan kvinnor och män	PL
10.2	Projektet kan redogöra för hur det bidrar till att verka för likabehandling och icke-diskriminering	PL,
10.3	Projektet kan redogöra för hur det bidrar till en bättre miljö	PL

4.2.6 Bedömning av resultat

Som lyftes i avsnittet kring mål och styrning har integreringen av de horisontella kriterierna försvårats till följd av avsaknaden av konkreta mål på program- och projektnivå. Att målbilden för integreringen är otydlig gör också att det är svårt att utarbeta tillräckligt tydliga bedömningskriterier för resultat avseende de horisontella kriterierna.

Fokus i denna del kommer därför att vara att identifiera vad som fungerat bra och vad som varit särskilt utmanande i projekten, samt att identifiera lärande exempel. Det övergripande syftet med utvärderingens fokus på hållbarhetsaspekterna kommer att vara en beskrivning av lärande exempel och förutsättningar för projekt att arbeta enligt dessa principer, snarare än att göra en bedömning av programmets grad av måluppfyllnad utifrån de horisontella kriterierna.

Erfarenheter av arbetet med horisontella kriterier		Källa
11.1	Vilka erfarenheter av arbete med horisontella kriterier tar ni med er? Vad har varit särskilt framgångsrikt eller utmanande?	TVV, SFP
11.2	Vad har varit framgångsrikt eller utmanande i att integrera: a) jämställdhet b) likabehandling och icke-diskriminering c) miljö i projektarbetet?	PL, PU
11.3	Finns det exempel på arbetssätt eller insatser som varit särskilt lyckade inom något av de tre horisontella kriterierna?	RU, TVV, SFP, PU

4.3 Programmens bidrag till smart specialisering

För utvärderingen av TM1 ska även en bedömning göras av programmens bidrag till smart specialisering. Smart specialisering innebär att ett antal områden med stor tillväxtpotential i en region prioriteras. Smart specialisering är ett arbetssätt för att kraftsamla för innovation och tillväxt inom de områden där det finns störst potential. Ett område (eller domän, *domain* på engelska) kan se ut på många olika sätt, till exempel kombination av vissa teknologier och/eller del av en sektor/sektorer. Smart specialiseringsarbetet ska mobilisera samverkan mellan nyckelaktörer inom dessa domäner. Prioriteringarna ska ta sin utgångspunkt både i befintliga teknologier och sektorer och i nya typer av möjligheter.

En viktig utgångspunkt i utformningen av bedömningskriterier för smart specialisering är att smart specialisering inte utgör ett statiskt tillstånd, utan det är en process och ett arbetssätt för att främja tillväxt och sysselsättning. Den entreprenöriella upptäckandeprocessen (EDP Entrepreneurial Discovery Process), är ett väsentligt element av smart specialisering konceptet som innebär att relevanta aktörer (företag, universitet, regionala utvecklingsbolag, etc.) att tillsammans skapa en smart specialiseringsstrategi (S3-strategi) för regionen.

Arbetet bör bland annat ske enligt en process i sex steg som ska resultera i en välförankrad S3-strategi som bygger dels på regionens befintliga styrkeområden och komparativa fördelar, och dels på sektorer med begynnande entreprenöriell aktivitet och tillväxt. I strategin ska regionen även identifierat näringslivet och lärosätenas roll i en global värdekedja.²²

Sexstegsprocessen för smart specialisering

- 1) Analys av regional kontext och innovationspotential
- 2) Styrning: Säkerställa deltagande och ägarskap
- 3) Utveckling av vision för regionens framtid
- 4) Val av prioriteringar
- 5) Definition av en sammanhållen policymix, färdplan och handlingsplan
- 6) Integrering av uppföljnings- och utvärderingssystem

4.3.1 Bedömning av inriktning

EU-kommissionen har identifierat smart specialisering som viktigt för att skapa en mer målinriktad användning av EU-medlen kopplat till forskning och innovation, både på nationell och regional nivå. Under innevarande programperiod utgör förekomsten av en strategi för smart specialisering (RIS3) ett förhandskrav för att kunna erhålla medel inom tematiskt mål 1. I Sverige har detta tagit sig uttryck genom att varje programområde har pekat ut ett antal prioriterade områden i de operativa programmen. Utifrån rekommendationerna för smart specialisering bör insatserna som finansieras inom de åtta regionerna ligga i linje med identifierade prioriteringsområden för den enskilda regionen.

²² Gianelle, C., D. Kyriakou, C. Cohen and M. Przeor (eds) (2016), Implementing Smart Specialisation: A Handbook, Brussels: European Commission, EUR 28053 EN; <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/entrepreneurial-discovery-process-cycle>

För att kunna bedöma i vilken utsträckning programmen bidrar till smart specialisering krävs att en sammanställning görs av vilka prioriteringar som gjorts regionalt respektive nationellt för att bidra till en smart specialisering. Vidare krävs att gjorda prioriteringar också genomsyrar inriktningen på de projekt som beviljats. Bedömning av programmens inriktning kopplat till smart specialisering har gjorts i såväl etapp 1 och 2 av utvärderingen av tematiskt mål 1.

Generella bedömningskriterier Inriktning (samtliga projekttypen)		Källa
12.1	Det operativa programmet hänvisar till analyser av regionens styrkeområden och komparativa fördelar i förhållande till andra regioner nationellt och internationellt	OP, ÖS
12.2	Regionen har anammat smart specialiseringskonceptet och genomgått åtminstone de fyra första stegen i den sexstegsprocess som S3-plattformen förespråkar	RUA, SFP, S3
12.3	Utpekade områden/domäner för smart specialisering är tydliga och avgränsande	RUA, SFP, S3, EXP

4.3.2 Bedömning av utformning

De prioriteringar som gjorts i RIS3-strategierna och som också framgår i de operativa programmen ska styra vad som finansieras med regionalfondsmedel och andra offentliga finansieringskällor.

Generella bedömningskriterier Utformning (samtliga projekttypen)		Källa
12.4	Beviljade projekt ligger i linje med de prioriteringar som gjorts (domäner, prioriterade insatser etc.)	PA, PL, ÖS, OP

4.3.3 Bedömning av genomförande

För att programmen ska bidra till smart specialiseringsarbetet krävs inte bara att projektet är kopplat till de relevanta domäner som identifierats i regionens strategi för smart specialisering, det krävs vidare att denna prioritering även får genomslag i projektgenomförandet och att projekten når ut till de branscher eller domäner som pekats ut.

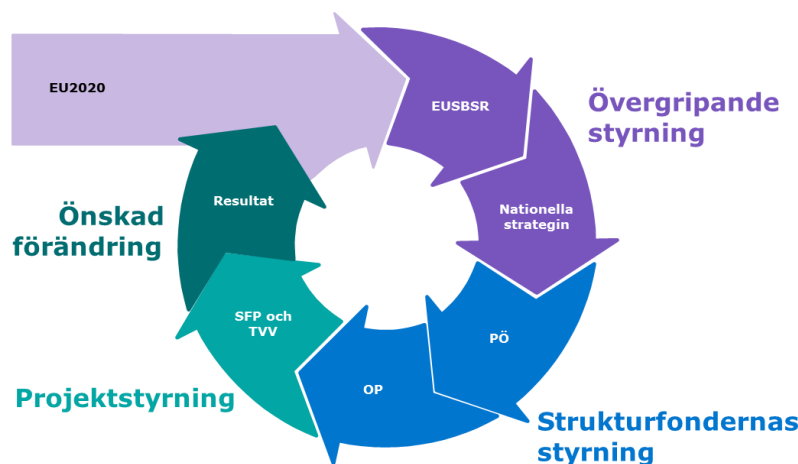
Generella bedömningskriterier Genomförande (samtliga projekttypen)		Källa
14.1	Projekten når ut till områden/domäner som är utpekade i regionens RIS3-strategi eller styrande strategidokument (ex. RUS).	N, SA, ÖS, PL

4.4 Programmens bidrag till övergripande strategier

Utvärderingen ska besvara i vilken utsträckning programmen bidrar till (i) gränsöverskridande samarbete och genomförande av EU:s strategi för Östersjöregionen, (ii) EU 2020, samt (iii) de prioriteringar och samhällsutmaningar som identifieras i den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020.

Ovan nämnda strategidokument hänger väl samman med varandra och såväl Partnerskapsöverenskommelsen (PÖ) som de operativa programmen (OP) utgår ifrån dessa. Inom ramen för Tillväxtanalys förhandsutvärdering av förslag till regionalfondsprogram (2015) har även de operativa programmens koppling till övergripande strategier utvärderats och belysts. Kopplingen mellan de olika strategidokumenterna kan illustreras som nedan.

Figur 8 Sammankoppling av strategier och önskade resultat

Sett utifrån resonemanget ovan kan hävdas att ifall programmen bidrar till särskilda mål och önskade resultat i de operativa programmen, kommer de per automatik även att bidra till nationella strategin, strategin för Östersjöregionen samt EU2020. Inte minst går detta resonemang att göra då målbilderna i nämnda strategidokument och i projektbeskrivningarna är brett formulerade. Målbilden för utvärderingen är att bedöma hur och i vilken utsträckning programmen bidragit till nämnda strategier sammantaget. Att fördela analysen på respektive strategi riskerar att bli en rent semantisk övning. För utvärderingen av bidraget till EU:s strategi för Östersjöregionen genomförs dock en särskild bedömning av gränsöverskridande samarbete i programmen baserat på en portföljanslys. Projektportföljens inriktning och eventuella tyngdpunkter bedöms även i relation till önskad målbild i övergripande strategier.

5 Metoder för datainsamling och analys

Olika former av datainsamling kommer att användas för att besvara respektive bedömningskriterium. För somliga kriterier kommer kvantitativa uppföljningar i NYPS lämpa sig särskilt väl medan projektportföljsanalyser eller intervjuer inom ramen för fördjupade fallstudier lämpar sig bättre i andra fall. I följande kapitel presenteras de huvudsakliga metoder för datainsamling som används i utvärderingen.

5.1 Workshops med extern expertis

Externa forskare har involverats för att bistå med inspel kring hur utvärderingen ska utformas och till denna metodrapport. Även representanter för myndigheter som Tillväxtverket och Vinnova har varit viktiga källor för utvärderingens utformning.

Förutom rent metodologiska inspel har de externa experterna bidragit med sakområdesstöd kopplat till fokusområdet för TM1 i form av innovation och forskning. Den typologisering av beviljade projekt med tillhörande effektlogiker som genomförts av Ramboll har diskuterats och förankrats med den externa expertisen. En av de viktigaste bidragen från de externa experterna har varit att tillsammans med Ramboll och berörda myndigheter ta fram bedömningskriterier för respektive effektlogik och projekttyp. Totalt tre workshops har anordnats med externa experter i detta syfte kombinerat med uppföljande samtal. De externa experterna har även kvalitetsgranskat och bidragit med inspel på de bedömningskriterier som definierats baserat på genomförda workshops.

En viktig erfarenhet från ovanstående arbete är att den typ av projekt som finansieras inom regionalfonden sällan liknar den typ av forsknings- och innovationsprojekt som tidigare varit föremål för akademisk forskning. Inom ERUF finansieras i regel projekt som ska erbjuda begränsade insatser till SMF inom bredare tematiska områden, medan de stödsatser som utforskats inom akademien främst berör betydande enskilda insatser till större företag inom nischade områden, exempelvis riskkapital, fallstudier av transformationsprocesser i större företag, etc. Det finns i sammanhanget ingen evidensbaserad "blueprint" för hur selektiva företagsstöd av den här typen ska utformas och genomföras. Däremot finns det betydande praktisk erfarenhet hos såväl Ramboll som hos påkopplade extern expertis kring generiska kriterier för hur stöd- och lärandeprojekt till SMF bör utformas. I somliga fall följer sådana kriterier från rent logiska slutsatser såsom att förändringar hos SMF enbart kan uppnås om dessa tar del av projektens insatser, att lärande enbart kan ske om projekten inför strukturer för detta, och så vidare. Genomförda workshops har utgått ifrån sådana normativa aspekter kring hur stödprojekt till SMF bör utformas.

5.2 Dokumentstudier

För att besvara utvärderingens övergripande frågeställningar och dra slutsatser om programmens relevans krävas en fördjupad förståelse för programmets inriktning och prioriteringar. Detta sker genom dokumentstudier av

styrdokument, strategier och riktlinjer som styr programmets inriktning. Nedan ges förslag till styrdokument som analyseras i utvärderingen.

Figur 9 Styrdokument som kommer att analyseras genom dokumentstudier

- Operativa program för respektive programområde
- Eventuella underlagsrapporter och bilagor till OP (t ex SWOT-analyser)
- Strategier för smart specialisering
- Regionala utvecklingsstrategier (RUS) och regionala innovationsstrategier (RIS)
- EU 2020
- EU:s strategi för Östersjöregionen
- En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020
- Riktlinjer och bedömningskriterier för prioritering och beviljande av projekt

5.3 Projektportföljanslys

Projektportföljanslysen syftar till att skapa en fördjupad insyn i vilka typer av projekt som beviljats inom respektive programområde och dess inriktning och karaktäristika. Projektportföljanslysen genomförs i två huvudsakliga steg bestående av (i) dokumentstudier av samtliga projektbeslut och de portföljanalyser som Tillväxtverkets regionala enheter tar fram (ii) intervjuer med projektledning för att vidimera kategoriseringar genomförda i dokumentstudierna. Följande parametrar besvaras för respektive projekt i en databas som utformas i Excel, varav somliga hämtas från NYPS och andra förs in manuellt.

Figur 10 Parametrar att inkludera i projektportföljen

- Programområde
- Projektnamn (samt ärende-ID)
- Projektägare (stödmottagare)
- Typ av projektägare (ex. UoH, kommun, RUA, etc.)
- Beviljat belopp (EU-medel)
- Investeringsprioritering
- Projektperiod
- Fortsättningsprojekt
- Projektledare samt kontaktuppgifter
- Projekttyp (utifrån viktning av fördelning av projektbudget)
- Bransch- och sektorsinriktning (områden för Smart specialisering)
- Aktivitetsindikatorer (förväntat värde och utfall)

Projektportföljanslysen kommer att revidera samt komplettera tidigare genomförd projektportföljanslys inom utvärderingens etapp 1.

5.4 Fördjupade projektanalyser

Programmets resultat likställs i utvärderingen med projektens aggregerade resultat. En bedömning av programmets genomförande är således detsamma som att besvara frågeställningen om i vilken utsträckning projekten implementeras och fungerar på det sätt som avsetts enligt övergripande programdokument som OP. Bedömningen av programmen är således av så kallad normativ karaktär, där den förväntade normen av vilka typer av projekt som ska beviljas och vad de ska leda till beskrivs i OP. För att besvara om så är fallet genomför fördjupade analyser av ett urval projekt, nedan benämnt som fallstudier.

Fallstudier kan genomföras av flera olika anledningar och med olika ambitionsgrad. I boxen nedan listas några vanligt förekommande anledningar att genomföra fallstudier.

Figur 11 Typiska anledningar till att genomföra fallstudier

- Beskriva komplexa fenomen
- Bidra med hög intern validitet till utvärderingar
- Ta kontextuella faktorer i beaktning (ex. lokala förutsättningar)
- Förbättra användningen av utvärderingsresultaten
- Utveckla hypoteser som senare testas
- Bidra med "mening" till observerade resultat för större populationer
- Förklara varför och hur en intervention producerar resultat (eller inte)

Vi kommer inom ramen för denna metodrapport inte fördjupa oss i teoretiska aspekter kring konceptet fallstudier och dess för- och nackdelar. Fokus ligger istället på att beskriva de huvudsakliga principer som varit vägledande för hur vår ansats för utvärderingen av TM1 har valts ut. Dessa vägledande principer kan kort beskrivas som nedan.

Faktorer	Kort beskrivning
Definition av fallstudier 	<p>"(...) the intensive study of a single case where the purpose of that study is - at least in part - to shed light on a larger class of cases (a population)" (Gerring, 2007: 20).</p> <p>"(...) a method for learning about a complex instance, based on a comprehensive understanding of that instance obtained by extensive description and analysis of that instance taken as a whole and in its context" (GAO 1987).</p>
Antal fall i en fallstudie 	<p>1-N</p> <p>Man kan studera ett eller flera fall (fall = ett rumsligt avgränsat fenomen (enhet) som observeras vid en enskild tidpunkt eller över en angiven tidsperiod. Fallet utgörs av det fenomen som man avser att förklara).</p> <p>Ju färre fall, desto mer troligt är det att man kan göra en fördjupande studie, men ju mindre troligt är det att man kan</p>

	generalisera ens resultat till en större population.
<p>Syfte med fallstudier utifrån typ av utvärderingsfråga</p> 	<p>Fallstudier kan användas både för att:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generera hypoteser (explorativt) och • Testa hypoteser (förklarande/beskrivande) <p>Utvärderingsfrågor att besvara med fallstudier kan vara:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deskriptiva • Normativa och/eller • Kausala
<p>Analytiska strategier</p> 	<p>Det finns tre övergripande analytiska strategier att välja mellan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • (Kvasi) experimentella: Befästa den kausala effekten av X på Y • Processpåring: Identifiera den kausala processen mellan en eller flera oberoende variabler och utfall på en beroende variabel • Enskilda resultat: Dra slutsatser som är avgränsade till det enskilda fallet som studeras
<p>Val av fallstudier</p> 	<p>Val av fall som bidrar med den typ av kontroll och variation som krävs för att besvara utvärderingsfrågan.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Målmedvetet urval: används för att öka representativiteten och belysa kausalitet. Fall kan väljas ut baserat på olika grunder: typisk, avvikande, extrem, olikartad, inflytelserik, avgörande, mest-lika, mest-olika • Bekvämlighetsurval: används när tid och resurser är begränsade och/eller när kunskap om den totala populationen är begränsad • Sannolikhetsurval: när du känner till populationen och dess fördelning över relevanta parametrar som möjliggör en randomisering för att öka generaliserbarheten.

Utifrån de vägledande principerna ovan har följande principer valts ut för de fördjupade analyserna av projekt inom TM1:

- **Syfte:** Fallstudierna syftar till att a) tydliggöra projektens inriktning. b) säkerställa att projekten genomförs enligt projektplan, c) identifiera resultat utifrån framtagna förändringsteori samt testa ifall den teoretiska ansatsen håller.
- **Antal:** Projektportföljen inom respektive program inom TM1 präglas av en betydande heterogenitet sett till projektens kontext, målgrupp, syfte och genomförande. Med andra ord, det finns inte två projekt som är likadana. Det är därför inte möjligt att genomföra fallstudier av ett målmedvetet urval av projekt som grundar sig på en mest-lika eller mest-olika design. Även genomförandet av enskilda fallstudier för att generalisera till hela programmet lämpar sig mindre väl liksom sannolikhetsval med randomiserat urval. Ett stort antal fallstudier kommer att behöva genomföras för att fånga bredden av insatser i de olika programmen.

- **Urval:** Det finns ej möjligheter att genomföra fördjupade analyser av samtliga beviljade projekt inom TM1. Då vi har kunskap om den totala populationen projekt inom respektive program kan vi göra ett målmedvetet urval. Baserat på projektens heterogenitet vill vi därför välja fall som tillsammans kan hävdas motsvara programmet som helhet i trovärdig utsträckning, och därmed uppnå viss generaliserbarhet. Följande kriterier kommer därför användas för urval av projekt (fall) i fallande skala:
  - *Fördelning mellan programområde:* Representativ fördelning av fallstudier mellan programområde utifrån antal beviljade projekt (exklusive förstudier) och total programbudget.
  - *Tid för genomförande:* För att stärka förutsättningar att identifiera utfall och tidiga resultat krävs att projektets aktiviteter påbörjats. Därför väljs projekt som pågått minst ett år ut.²³
  - *Fördelning av projekttyper:* Representativ fördelning mellan projekttyper eftersträvas. I lärandesyfte är ambitionen att inkludera projekt från samtliga projekttyper, i den mån samtliga projekttyper funnits representerade i programområdet.
  - *Budgetmässig representativitet:* De fördjupade analyserna ska representera projekt med olika budgetmässiga förutsättningar.

Fallstudierna baseras på en triangulering av källor innefattande intervjuer (projektledning, representanter för styrgrupp, löpande utvärderare) dokumentstudier (projektansökan och beslut, lägesrapporter, rapporter från löpande utvärderare), analys av aktivitets- och resultatindikatorer

Fallstudierna genomförs enligt en strukturerad mall som är identisk för samtliga projekt men som anpassats efter den projekttyp som projekten sorterats under. Baserat på genomförd datainsamling görs en välinformerad bedömning av respektive bedömningskriterium som kopplar till dimensionerna inriktning, utformning, genomförande och resultat.

5.4.1 Pilotfallstudier

För att säkerställa att utformningen av fallstudierna i praktiken möter avsett behov kommer tillhörande intervjuguiden att testas genom ett mindre antal pilotfallstudier. Piloterna fördelas mellan olika programområde. Efter genomförda piloter samlas utvärderingsteamet för att analysera vald fallstudiedesign och möjlighet att göra bedömningar enligt uppsatta bedömningskriterier.

Baserat på pilotfallstudierna har det för varje enskilt kriterium tagits fram en vägledning för hur bedömningen ska genomföras för att i största möjliga mån säkerställa att projekten bedöms på ett likvärdigt sätt.

---

²³ Undantag från detta kriterium har gjorts i två fall (projekt) med motivering att åstadkomma en jämn fördelning mellan programområden och en budgetmässig representativitet.

5.5 Kvantitativ analys

För att minimera företagens administrativa bördor har Ramboll undanbetts att skicka ut enkäter till deltagande företag. Någon omfattande undersökning med målgruppen kommer därmed ej att genomföras inom ramen för utvärderingen. Istället utgår den statistiska analysen från två källor som båda hämtas från NYPS. bestående av organisationsnummer för deltagande företag och utfall för övergripande aktivitetsindikatorer.

Den kvantitativa analysen har dels ett deskriptivt syfte (beskriva genomförandet av programmen) och dels ett kontrollerande syfte (har programmet nått avsedda målgrupper). Följande komponenter ingår i den kvantitativa analysen:

- Analys av aggregerat värde för aktivitetsindikatorer i projekt respektive förväntat värde på programnivå
- Granskning av resultatindikatorernas relevans och tillämpbarhet
- Företagsdata kopplat till organisationsnummer för deltagande företag. Korskörningar av organisationsnummer mot externa databaser

De deltagande företagens organisationsnummer kan användas för att analysera företagens ekonomiska ställning samt deras branschtillhörighet. Med hjälp av företagsdatabasen Retriever kan en rad ekonomiska indikatorer för de deltagande företagen och jämföras med företagsstocken i stort. Vidare kan vi med hjälp av uppgifter om företagens branschtillhörighet från Retriever, samt utifrån branschdata från SCB, analysera könsfördelningen i de branscher som representeras av de deltagande företagen.

5.6 Analys och bedömning av insamlade data

De olika datainsamlingsmetoderna kommer att generera en stor mängd data om de projekt som är föremål för utvärderingen. Varje projekt kommer att bedömas utifrån på förhand uppsatta kriterier (se kap 4.1–4.3) efter en tregradig skala (nej, delvis, ja). Bedömningarna görs utifrån en gemensam vägledning samt genom kontinuerliga interna analysmöten inom utvärderingsteamet. För varje bedömning som görs ska utvärderaren även formulera ett tillhörande kvalitativt resonemang som motiverar bedömningen. Detta underlättar för diskussion om genomförda bedömningar i utvärderingsteamet. Samtliga bedömningar och tillhörande motiveringar samlas i en gemensam databas i Excel. Genom ovan steg säkerställs likvärdiga bedömningar, transparens och enhetlighet bland utvärderingsteamet i så stor utsträckning som möjligt.

En programutvärdering är i grunden en samlad bedömning av de projekt som ingår. I ett sista steg aggregeras därför bedömningen av varje enskilt projekt till respektive program. På programnivå tolkas genomförd datainsamling i relation till uppsatta mål för programmen. Utifrån de samlade bedömningarna genomförs interna analysmöten med de konsulter som har deltagit i datainsamlingen för respektive program.

5.6.1 Tolkning av insamlade data

En viktig källa för utvärderingen är de djupintervjuer som genomförs med projektledarna för de projekt som väljs ut för fördjupade analyser. I detta finns en risk i att respondenterna anger svar på ett sätt som framhäver dem själva i alltför positiv dager och undanhåller negativ information om projektet. För att minimera dessa risker har en rad åtgärder genomförts.

För det första minimeras risken genom den triangulering av respondenttyper som intervjuas i de fördjupade analyserna. Externa aktörer i form av löpande projektutvärderare och representanter för styrgruppen tillåts ge sin syn på projektet. Intervjuerna kompletteras även med en genomgång av de formella lägesrapporter som projekten skickat till Tillväxtverket. Bedömningen av projektet är med andra ord inte avhängig enbart intervjun med projektledaren.

För det andra kan risken för att inte få uppriktiga svar minimeras beroende på hur intervjufrågorna formuleras och intervjuerna genomförs. Under intervjuerna kommer projektledarna alltid behöva exemplifiera om de svarar jakande på en intervjufråga kopplat till ett särskilt bedömningskriterium. För en intervjufråga som *"Har projektets målgrupp haft möjlighet att påverka utformning av planerade aktiviteter"* räcker det inte att projektledaren svarar "Ja". Utvärderingen ställer även frågor som *"Hur har detta skett"* eller *"Kan ni exemplifiera på vilket sätt målgruppen involverats?"*. Om respondenten ej kan motivera ett givet svar med konkreta exempel, påverkar detta bedömningen negativt.

Avslutningsvis kommer det för respondenterna understrykas att utvärderingen inte redovisar enskilda svar för enskilda projekt i utvärderingsrapporten. All redovisning sker aggregerat på programnivå. Respondenterna kan därmed vara "ärliga" om eventuella brister utan att det direkt kan kopplas till deras enskilda projekt.

5.6.2 Värdering av potentiella resultat

En stor del av utvärderingen handlar om att bedöma programmets bidrag till uppsatta särskilda mål och resultatindikatorer. Då projekten fortfarande genomförs vid tid för utvärderingen blir denna bedömning i stora drag en värdering av sannolikheten att uppsatta mål nås. Denna bedömning följer två centrala block, vilka kan sammanfattas som nedan:

- 1) Baserat på dokumentstudier sorterades samtliga projekt i tre projekttyper med unika effektlogiker. Tillsammans med påkopplade externa experter, myndigheter och inte minst Rambolls praktiska erfarenheter från tidigare projektutvärderingar utformades generella och anpassade kriterier för att bedöma utformning och genomförande av respektive projekttyp.
- 2) Tillsammans med extern expertis fastställdes utvärderingsansatsen där förväntade resultat på programnivå enbart kan uppnås ifall inriktning på beviljade projekt ligger i linje med programmets styrdokument samt att projekten har utformats och genomförts i linje med de bedömningskriterier som tagits fram. Genomförda programbedömningar blir på detta vis spårbara till enskilda kriterier och för vilket projekt som bedömningen avser.